

How To Develop Ahavas Hatalmidim

Introduction

Having seen the crucial importance of Ahavas Hatalmidim in the previous articles in this series, we are left with the question of how to develop this love.

And it may not be that easy. First of all, not all of us are naturally inclined towards loving our students. There are teachers who do have this naturally, who walk into class on the first day of the school year and right away love each and every student who is sitting there.

But to those of us who weren't born with this natural advantage, it may seem like a daunting task. The good news is that as soon as we realize that loving talmidim is indeed immensely important, and make the decision that it's something we will try to develop, we get extremely powerful assistance!

רצון - Ratzon

The Gemara tells us (מכות י' ע"ב):

אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא
א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם
רוצה לילך בה מוליכין אותו

*Rabbah Bar Rav Huna said in the name of Rav Huna, etc.,
we learn from the Torah, and from the Prophets, and from
the Writings: in the path that a person wishes to go, on it
they lead him.*

Who are the "they" referred to here? The Maharsha there explains that with every one of our thoughts, spoken words, and actions, a malach is created. Therefore, when a person decides he wants to go on a certain path, those thoughts create angels who actually lead him in that way. So the first step in loving our students is wanting to do so. And as a result, we will have created malachim who will help us with the further steps in the journey!

תפילה – Tefillah

This may seem obvious, but it bears repeating nonetheless. Being Jewish, we know that there is only one address for all our

needs: our Father in Heaven. The greater and more important our needs, the more we pour out our hearts in prayer to ask HaKadosh Baruch Hu to grant us our requests. As we saw, the importance of loving our students is tremendous, and asking Hashem to open our hearts to love His children, in order to give them the best chinuch possible, is almost certain to be answered in the positive.

Hakaras Hatov

There are two main ways for a person to develop love towards another. The first is through Hakaras Hatov. Rav Shlomo Wolbe writes in Alei Shur:

Gratitude evokes love, it is a great principle in the Chochmas Hamiddos that gratitude leads to love, which is why it is such a basic middah.¹

When giving lectures about Shalom Bayis, I would tell couples to purchase two small notebooks, one for each spouse. They should then record in those notebooks every time their spouse does something, big or small, that shows their love. And our spouses are always doing things out of love for us, we sometimes just don't notice them. And usually when we do, we forget them quickly.

But when we keep this notebook and look through it, it is almost impossible not to feel love towards our spouse.

As Rav Wolbe writes, hakaras hatov evokes love. How does this apply to chinuch? The fact is that we owe great hakaras hatov to our students. As we write in the article "The Chashivus of Melamdei Tinokos", the reward we will receive for being good teachers is tremendous. When we reflect on the various sources quoted there, it is almost impossible not to feel hakaras hatov, and therefore love, towards our students.

When you look at your students, you should contemplate the fact that you will not go to Gehennom, just because you're being mechanech them well!

Furthermore, the more challenging a particular student is, the greater the reward one will receive in Olam Haba due to that student. Rav Aharon Leib Shteinman once said that the top

¹ "הכרת הטובה מעוררת אהבה, זה יסוד גדול בחוכמת המידות שהכרת הטוב מביאה לידי אהבה, אשר על כן זוהי מידה כל כך בסיסית."

20% of a class is the rebbi's Olam Hazeh, the middle 60% is what he gets a paycheck for, and the bottom 20% is his Olam Haba!

Let us take a moment to review some of what we write there. Dedicated melamdei tinokos:

- Have a special power of tefillah,
- Protect their cities,
- Will learn Torah with Hashem Himself,
- Will stand next to Hashem,
- Will not go to Gehennom,

And much more...

All this, due to being mechanech Hashem's children, whom He has put in our care!

At the end of this article, we quote a list of sources regarding the power and reward of mechanechim. My suggestion to you would be to look at just one each day before you start your lesson. As you look at your students at the beginning of the school day, remind yourself what they are doing for you, and allow your heart to fill with the love towards them which is the natural result of hakaras hatov.

There's an additional way to help a teacher have hakaras hatov to individual, challenging students, leading them to love those students. The sefer Keayol Tarog tells the following story about Rav Aharon Leib Shteinman zt"l:

Rabbi Naftali Bernstein recounted: "I am now a melamed in Talmud Torah Tashbar and there was one child who really drove me crazy. It is impossible to describe what was going on with that child. I felt that I couldn't handle it anymore. I went to the principal, Rabbi Moshe Halevi, and told him, 'It's either me or him, it's impossible to continue like this.' The principal didn't know what to do, so I agreed with him that I would go to Maran (Rav Shteinman). I came and told him (Rav Shteinman) the details. Maran asks me, 'Do you love him?' I answered him, 'No.' Immediately he said, 'If so, of course he has to stay. A melamed who doesn't love a child has no place in the classroom!' I asked him, 'So what should I do now?' Maran immediately answered, 'Give him some errand, to bring (you) something from the office, that he should occasionally make

*(you) a cup of tea and the like, and slowly you will develop a connection to him and love him.'"*²

Our natural reaction towards someone doing things for us, even little things, is to love them, even if we were previously disposed to dislike them. This is the power of Hakaras Hatov.

Loving By Giving

The second primary way to develop love for someone is by giving to them and doing for them. Rabbi Eliyahu Eliezer Dessler discusses this concept several times. In part 3 of Michtav MiEliyahu, he writes:

*We have already explained that love is a result of giving, as a person gives a part of themselves when they give to others, and as a result he will love the recipient because he finds himself included in him, and if he greatly increases his kindness towards his fellow, he will find his whole self included in him and will love him, quite literally, as he loves himself.*³

But the truth is that in our context, giving is not merely good advice. Earlier on we brought Rashi on the posuk "ושונתם לבניך" who quotes the Sifri as explaining "לבניך" to be referring to students. Rashi, continuing to quote the Sifri, then adds:

וכשם שהתלמידים קרוים בנים - כך הרב קרוי אב

And just as students are called "sons,"
so is the teacher called "father."

Rabbi Eliyahu Svei asks: If the students are called sons, why does the Sifri have to add that the teacher is called father? Isn't that obvious? He answers: Your talmidim have to be like your children. But sometimes it can take time until you feel that way towards your students. In the meantime, however, even though you don't yet feel like they're your children, you must already act towards them like a father!

Similarly, the sefer חינוך מרן - סברי on p. 133 quotes Rabbi Berel Povarsky shlita, the Rosh Yeshiva of Ponovezh as saying:

הרי למדנו שהתלמיד נקרא בן ומדוע נצרך לימוד מיוחד שהמלמד נקרא אבא? משום שהמלמד צריך להרגיש את ההרגשה הזו של אבא ולתת לתלמיד ההרגשה הזו - אני האבא שלך, אני אוהב אותך, את חיי אני נותן לך!

² "סיפור הרב נפתלי ברנשטיין: אני כעת מלמד בת"ת תשב"ר, והיה ילד אחד ממש שהוציא אותי מהכלים, אין אפשרות בכלל לתאר מה שהיה עם אותו הילד, הרגשתי שאני לא מסוגל יותר. נכנסתי למנהל רבי משה הלוי, אמרתי לו או אני או הוא לא שייך כבר יותר. המנהל לא ידע מה לעשות, סיכמתי אותו שאכנס למרן. באתי וסיפרתי לו את הפרטים, מרן שואל אותי אתה אוהב אותו? עניתי לו לא. מיד אמר אם כך ודאי שהוא יישאר. מלמד שלא אוהב ילד אין מקומו בכיתה! שאלתי אז מה אעשה כעת?

מרן ענה מיד תן לו איזה שליחות לעשות להביא משהו מהמשרד שמדי פעם יעשה כוס תה וכדו' ולאט לאט תתקשר אליו ותאהב אותו.
³ "כבר ביארנו שאהבה היא תולדת נתינה, שלמקום שנותן נותן הוא בעצמו, וממילא יאהב את המקבל כי הוא מוצא את עצמו כלול בו, ואם ירבה מאוד את חסדו עם רעהו ימצא את כל עצמו כלול בו ויאהבו מבחינת כמון ממש."

After all, we already learned that the student is called a son, so why is a separate teaching needed that the teacher is called a father? It is because the teacher needs to feel this feeling of being a father and give the student this feeling - I am your father, I love you, my life I am giving to you!

Rav Matisyahu Solomon said:

הרעפת חיבת הרב על התלמיד פנים רבות לה ואין לה זמן ומועד קבוע. בכל מפגש עם התלמיד בין בתוך כותלי הכיתה או חוצה להם, על המחנך לתת לב ולהתרכז בשאלתו את עצמו איך יש בידי להראות ולהפגין לתלמידי את אהבתי אותו?

The rebbi's showering affection on the student has many facets and does not have a fixed time and date. In every encounter with the student, whether within the walls of the classroom or outside of them, he must pay attention and concentrate on asking himself: "how can I show and demonstrate to my student my love for him?"

Several of the sources regarding loving one's students which we quoted earlier in this chapter also show clearly that the obligation is not merely to love the students as a parent, but to also act towards them with the love of a parent.

In the next article "Ahavas Hatalmidim In Practice" we discuss more in detail what "loving by giving" entails and how to practically implement Ahavas Hatalmidim.

Summary points:

The ways to develop love for your students are:

- Wanting to love your students. When you do, malachim get created who help you reach that goal.
- Davening to Hashem to help you develop love for your students (and for their overall success).
- Reflecting upon what your students do for you; hakaras hatov will make you love them.
- Doing for your students and treating them with love.

מדברי חז"ל וגדולי הדורות על החשיבות והשכר של מלמדי תינוקות

בבא מציעא פ"ה ע"א - דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר (ירמיהו טו, יט) אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד יזכר המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקב"ה גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר (ירמיהו טו, יט) ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה

בבא בתרא ח' ע"ב - ...ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תנוקות

סנהדרין יט ע"ב - אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו שנאמר (במדבר ג) ואלה תולדות אהרן ומשה וכתוב ואלה שמות בני אהרן לומר לך אהרן ילד ומשה לימד לפיכך נקראו על שמם

שם צב ע"א - ואם למדו מה שכרו אמר רבא אמר רב ששת זוכה לברכות כיוסף

שם - אמר רב ששת כל המלמד תורה בעולם הזה זוכה ומלמדה לעולם הבא שנאמר (משלי יא) ומרוה גם הוא יורה

שם צט ע"ב - אמר ריש לקיש כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן

ויקרא רבה ט"ב - ושם דרך (תהלים נ) אלו סופרים ומשנים שהן מלמדין את התינוקות באמונה ודרש עליהם אראנו בישיע אלקים

ויקרא רבה ל"ב - "שובע שמחות את פניך" אלו שבע כתות של צדיקים שעתידיים להקביל פני שכינה ופניהם דומות לחמה ולבנה לרקיע לכוכבים לברקים ולשמש ולמנוחה הטהורה שהיתה בביהמ"ק... "נעימות בימינך נצח" וכי מי מודיענו איזו כת החביבה והנעימה שבהן תרין אמורין חד אמר זו שבאה מכחה של תורה ומכחן של מצות ואחרנא אמר אלו סופרים ומשנים שמלמדין תינוקות באמתן שהן עתידין לעמוד בימינו של הקדוש ברוך הוא הה"ד "נעימות בימינך נצח"

שוחר טוב ט"ז - לבך יהגה אימה איה ספר איה שקל איה ספר את המגדלים (ישעיה ל"ג פס' י"ח) איה סופר - אלו מלמדי תינוקות לשם שמים, יבואו ויטלו שכרם

ילקוט שמעוני תהלים סימן תחלא - כשנגלה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו ע"ה היה יושב שנאמר (בראשית יח ב) והוא יושב

פתח האהל בקש לעמוד אמר לו הקב"ה שב שנאמר (תהלים ק"י) נאם ה' לאדוני שב לימיני אמר לו אברהם וכו' דרך ארץ שאני יושב ואתה עומד וכו' אמר לו חייך כשם שאתה יושב ואני עומד כך עתידין בניך בני שלש שנים ובני ארבע שנים לישב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואני נצב עליהם שנאמר (תהלים פב) אלוקים נצב בעדת אל

זהר חדש לך-לך - בלעדי רק אשר אכלו הנערים א"ר תנחום בא וראה כמה חביבה התורה לפני הקב"ה שבשבילה זוכה האדם לחיי העולם הבא וכל המלמד תורה לאחרים יותר מכולם. בא וראה מה כתיב בכאן אם אקח מכל אשר לך אותם הרשעים הראויים לך בלעדי רק אשר אכלו הנערים חוץ מאותם המורים תורה לאחרים ולתינוקות ששכרם כפול דא"ר יצחק המלמד תורה לתינוקות דירתו עם השכינה. והיינו דא"ר שמעון כד הוה אתי למחמי עולימיא בבי רב הוה אמר אזלנא למחמי אפי שכינתא. ואומר שם רק אשר אכלו הנערים חוץ מאותם אשר למדו לנערים תורה וחלק האנשים אשר הלכו אתי באותו העולם תדע שאחזיק בהם ולא אתנם לך אע"פ שראויים ליענש. כל כך יש לנשמת הצדיק עם מלך מדום שהוא שרו של גיהנם המושל על הרשעים. ועוד אומר לו לא אני לבדי אחזיק באלו אלא ענר אשכול וממרא שהם האבות הם יקחו חלקם.

קב הישר - ומה שדייק ואמר כד הו' אתי למחמי עולימיא בבי רב, כי כן מנהג אנשי מעשה כשהיו פנוין מן המלאכה היו הולכים אל המלמדים כדי לקבל אפי שכינתא.

טור או"ח תקע"א - ותלמיד חכם אינו רשאי לישב בתעניות מפני שממעט במלאכת שמים וכן מלמדי חינוקות. וכתב הב"י שם: ומ"ש וכן מלמדי תינוקות פשוט הוא דאין לך עוסק במלאכת שמים גדול מהם שעל הבל פיהם של תינוקות העולם עומד

תשובת רבינו גרשום מאור הגולה ס' עב - אני גרשון החתום מטה אשיב לשואלי דבר כאשר הראוני מן השמים. צריכין להיות נאמנים מלמדי תינוקות וסופרים לעשות מלאכתן באמונה וצדיקים במעשיהם ומי שמלאכתו באמונה זוכה הוא להיות בישיבה של מעלה ואינו מט לעולם שכן אמר דוד ברוח הקודש ה' מי יגור באהלך ומי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק וכתוב עושה אלה לא ימוט לעולם וכל שכן מלאכת מלמדי תינוקות שהיא מלאכת שמים שצריכים להזהר במלאכתם ואם עושין כן עליהם הכתוב אומר ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד

חובות הלבבות שער אהבת ה' - וראוי לך אחי לדעת, כי זכות המאמין אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתיקון נפשו לאלוים יתברך, ואילו היה קרוב לנביאים במדותיהם הטובות ומנהגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם בו, אינם כזכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותיהם כל הימים ובכל הזמנים

מנורת המאור פרק פ"ט - למדנו מכל זה שר המלמד לבן חברו תורה, גדול שכרו בעולם הזה וגם לעולם הבא

מהר"ל חידושי אגדות בב"מ פה ע"א - לקמן עוד יתבאר כי המלמד תורה לאחרים מתדמה ומתיחס אל השם יתברך שהוא משפיע תורה

לאחרים, ולא כן המלמד לבנו אשר הוא כגופו אינו כך רק כאלו למד עצמו ולא שהוא משפיע לאחרים, ולפיכך מי שלמד תורה לבן חברו יש לו דמיון אל מה שעשה הקב"ה לישראל, והוא יושב בישיבה של מעלה.

חת"ס בהעלותך עמ' נ"ז - ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה כי הצדיק אחרי מותו אינו מהלך כי הוא חפשי מהמצות אמנם כשהעמיד תלמידים הרבה א"כ כל המצות אשר יעשו הם ה"ל כאלו הוא עשאם והרי הוא עולה והולך ממדרגה למדרגה גם אחרי מותו וזהו ונתתי לך מהלכים אפילו כשתה' בין העומדים האלה שהוא לאחר מיתה

פתוחי חותם שבריש שו"ת חת"ס חלק יו"ד - לפעמים אף אלו שמצד עצמם כבר חתמו ימיהם ואריכות ימים שלהם אינו לטובת עצמם כי כבר שלמו ימיהם מצד כשרון נפשם רק השי"ת מניחם עוד על האדמה לטובת זרעיהם ולצאצאיהם ותלמידיהם שיהנו מאורם וישלימו גם את נפשם

דרשות שנות ימין דרוש ג' לשבת הלבשה דף סג ע"א - המלמד שהוא עושה מלאכתו באמת ובאמונה לשם שמים והוא משתדל עם התינוקות ללמדם תורה בכל מאמצי כוחו אין קץ לשכרו הטוב השמור לו לעולם הבא אשר עין לא ראתה אלו-הים זולתך ומעלתו גדולה יותר מדין שדן דין אמת לאמתו ומגבאי צדקה וכמ"ש בסוגיא דבבא בתרא דף ח' ע"ב

דרשות כתב סופר - אבל המלמד לקטנים שאינם בעלי עבירה שלא טעמו טעם חטא ועדיין אינם מחויבים במצות זה בטוח לבו ששכרו גדול ויפה אמרו אלו מלמדי תינוקות שהם בוודאי מאירין ככוכבים

חפץ חיים בתורת הבית מאמר עלבונה של תורה - ואשרי מי שנתן לו הקב"ה דעה לקחת עצמו למקצוע זאת שהיא יסוד שכל בית ישראל עומד עליו והנמצא אושר גדול בעולם מאושר הזה להוליד בנים למקום כמו שאמרו כל המלמד בן חברו תורה כאלו ילדו, המלמד בן חברו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה ב"מ דף פ"ה ע"ש עוד וכ"ש אם יוליד כמה בנים אהובים בנים יקרים אשר יתגדלו על מבועי התורה והעבודה שאין קץ למתן שכרם בעולם העליון למי שזכה בזה... ואמרו במדרש שצריך האדם לרדוף אחר מצוה קבוע לדורות ואיה איפוא מצוה קבוע לדורות כזו כי מבין אחד שיכניסו לתורה וי"ש הלא יולדו בנים למקום עוד ועוד למשל אם הצליח מעשיו ונעשה בן אחד מופלג בתורה וי"א ובגדלו מלמד תורה וי"א לאחרים וליוצאי חלציו וכן אח"כ עוד ועוד כמה דורות הלא על הראשון יחשבו כולם כי הלא במדת פורעניות אמרו קול דמי אחיך צועקים אלי דמו ודם זרעיותיו וכ"ש במדה טובה שמרובה ממדת פורעניות בוודאי יחשבו כל הטוב על הראשון ועל זה נאמר לוקח נפשות חכם עיין ב"מ דף פ"ה ע"א שהחכם באמת יראה לקנות נפשות שהוא קנין עדי עד.

אגרות שומרי אמונים סוף אגרת יב - כידוע מפי רבינו הלובלינער זיע"א שאמר אם היו יודעים מעלת המלמדים בשמים היו כולם רצים ללמד תינוקות של בית רבן

ברכת אברהם מאמרים והדרכות עמוד ר"ה - וראיתי בשם הסבא מקלם ז"ל שאמר שאינו רוצה להרחיב הדיבור על גודל השכר של

מלמדי תורה מזכי הרבים כי חושש שמא לא יפחדו עוד מגיהנם וימעט
בזה מיראתם

בהקדמה לס' ילקוט אליעזר לבעל המקנה - וכן הי' אמר"ו ז"ל...
הקדיש כל ימיו לזכות רבים זכה וזיכה רבים העמיד תלמידים הרבה
גם שהי' ת"ח גדול והי' בידו לעלות על כסא רבנות וכאשר שאל את
רבינו ח"ס זצק"ל לא הסכים עמו ואמר לו היש שכר גדול ממשאחז"ל
מצדיקי רבים מלמדי תינוקות לאמיתן יושבים לימין של הקב"ה מה
יעשו ילדי פ"ב וכדומה ולא קיבל רבנות

תורת מהרי"ץ ח"ב דף א' - כי כן איתא בב"ב (ח' ע"ב) והמשכילים וגו'
ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תנוקות, ונ' כי מי
שעוסק כל ימיו בלימוד תורה הק', גורס תמיד בגירסא וגם חריף
ומשונן ויכול להראות חריפותו ובקיאותו הנה הוא משול לזוהר הרקיע
שגם הוא מזהיר ומנהיר ע"י שהוא סיני ועוקר הרים, אבל מי שמקדיש
עתותיו ללמד לצעירי הצאן דעת ותבונה, צריך הרבה פעמים למנוע
עצמו מדרך פלפול וחריפות לפי רגל המלאכה אשר לפניו כדי שיוכל
להשפיע לתלמידיו, אבל אצל הקב"ה חביב וחשוב מעט בכוונה
מהרבה שלא בכוונה, כי ע"י שרבים עוסקים בתורה יתעלה ויתקלס
שמו של הקב"ה, והקב"ה מצרף אח"כ את התורה שלומדים
התלמידים והי' כאלו הוא בעצמו למד כל זאת, נמצא הוא עוסק
בתורה הרבה יותר מאלו הי' לומד לעצמו, לפי"ז נמשלו מצדיקי
הרבים לכוכבים מצד ב' בחינות, הא' כמו כוכבים אורם וזיום בא
בהצטרפות יחד ומכלול יצא אור גדול להאיר את העולם, כ"כ גבי
מצדיקי הרבים מצטרפים כל מה שלומדים התלמידים יחד, ב' מצד כי
שהכוכבים נראים לנו קטנים זהו רק מפני קוצר ראיית בני האדם אבל
באמת הם גדולים מאוד ארוכה מארץ מדתם כמבואר בספרי החכמה,
וע"כ גם מצדיקי הרבים נראים קטנים בעיני העולם אבל באמת גדול
זכותם עד לשמים...

ספר תורת האגדה - וי"ל שגם למתים יש דין בר"ה ויוה"כ כי הם
השאירו בנים ובנות ותלמידים, ואם הם בנים שעוסקים בתורה
ומקיימים מצוות א"כ המתים עולים בדרגות בגן עדן וכן ניצולים
מגיהנם או שנתמעט זמן שהותם שם או שיוקטן עונשם שם, כי זה
הכל בזכותם שהולידו הבנים והבנות ולכן זה נזקף גם לזכותם. וכן
להיפך ח"ו שאם בניהם ובנותיהם לא מקיימים מצוות ואדרבה עושים
עבירות, ההורים נענשים ויורדים בדרגות בגן עדן ואפילו נידונים
בגיהנם. וכן אם השאירו תלמידים בין שהם לימדו אותם בפועל ובין
שהם לימדו אותם בעקיפין ע"י שלמדו תורה כראוי או שעשו מצוות
בפרהסיא או בירכו כראוי ואחרים ראו אותם והתחזקו מזה וכדו'
בשאר דברים שקידשו את השם והעמידו תלמידים שעשו גם כמותם
א"כ שכרם גדל גם אחר מיתנת בזכות תלמידים אלו, וכן להיפך ח"ו
שאם חיללו את ה' והראו דוגמא רעה ולמדו מהם אחרים לעשות רע,
הם נענשים עליהם כי בגללם הם עושים רע.